

Hirado 1845/1422
Budapesti Hirado 1845/1422

Ezen lapok minden héten négyyszer, u. m. kedden, csütörtökön, pént. és vasárnap jelennek meg. Előfizetési ár félévre Buda-pestben házhoz-hordással 5 ft., horitékban 6 ft., postán horitékban 6 ft. ez. p. A hirdetések minden apróbetűs hasábjelét 5 (öt) ez. kr. fizetnek.

Péntek

111.

Januar 10. 1845.

Előfizethetni helyben a kiadóhivatalban, gránátos-utczai Dlauhy-házban 466ik szám alatt, és minden császári királyi postahivatalnál. — Az ausztriai birodalomba s külföldre menendő példányok, csak a bécsi császári postahivatalnál rendelhetnek meg.

BUDAPESTI HIRADÓ.

TARTALOM. Magyarország és Erdély. Halalozás. Még néhány szó a védegyelet iránt IV. — Pulszky F.-nek az Allg. Zeitungban közölt czikke. Megyék. Hőzgyűlés Körösben. Külföldi irodalom III. Extinction du Pauperisme par le Prince N. L. Bonaparte. Paris 1841. Külföldi. Spanyolország. Nagybritannia. Franciaország. Schweiz. Egyesületei közlések: Magyar gyáralapító részvénytársaság. Magyar nemzeti muzeum tárgyiban. Hivatalos és magánhirdetések.

MAGYARORSZÁG és ERDÉLY.

Halalozás. F. hó 3-án vesztette el Somogyvármegye tiszviselői legjelesbjeinek egyikét: Vései V e s s e y I s t v á n főbíró urat, ki nemzetiségének, barátságának, és az egész megyei közönségnek keserűségére — életének viruló 31ik évében, súlyos inláz-betegségének hatodik hetében halt meg. — Aldás a korán-elhunytak hamvaira! —

(Még néhány szó a védegyelet iránt. IV.) Nem volt előttem már régóta titok, hogy mi szegények, kik a védegyelet mellett lelkesedni nem tudunk, „az egyet céljait 's hatását kisszerűleg fogjuk fel,“ kik T. L. ur szerint, mindent megátadunk, de jobbat helyette nem javasolunk, neki teljességgel nem tetszhetünk. Azt azonban csudálom, mikép T. L. ur, midőn ez utóbbi vádat ellenem lövé, nem emlékezett meg azokra, miket az ismeretes „nyilt levél“re tett jegyzetemben mondtam. Örömmre szolgál azonban tudni, hogy az ismeretes gyáralapító részvény-társaság főteendői között épen azokat látom, miket 32d. jegyzetemben magam is azok közé sorozok, t. i. az ittott létező gyáripari kezdetek gyámolítását 's a külföldi ember honunkbai edesgetését, mert ama társaság céljainak egyike, hogy t. i. tőkével járuljon iparvállalatokhoz, és ekép ön morális tekintélyével támogatván, 's tagjainak résztvevő védelme alá helyezvén a külföldi embert, osztálal ösztönt ébresztszen benne, tőkétjét ide hozni és itt beruházni, egyenesen, és ha nem is kirekesztőleg, de főleg ezen „beédesgetés“ felé van irányozva. Megemlítettem még a vámvonalok megszüntetését is, melyre törekedünk kellene, de T. L. ur természetesen ez csak kisszerű tárgynak tekinti 's a részvételek megnevezését 's a kijátszások országsszertei hirdetését, mint látszik, méltóbb feladatoknak tartja. Hogy azonban még több örömet csináljunk T. L. urnak, im tetézzük gyarlóságaink ezen lajstromát még azzal is, miszerint az annyiszor említett nélkülözési erény és önmegtadadás nagyszerűségét, vagy különös említésre méltó voltát sem bírtuk eddig észrevenni, ha csak ezután nem felelik ki. Lehetnek kétségkívül, kik magasb ihletéssel 's elszánnással vonják meg magoktól azon tárgyakat, melyek nekik eddig talán legnagyobb gyönyört 's élvezetet szereztek, kik ezt minden fitogtatási vágy 's minden mellékes czélok nélkül valódi zárandóki önfeláldozással teszik és ezeknek tisztelet és becsület! Más részről azonban „igazság is,“ és azért soha se csaljuk magunkat, ezeknek száma mindenesetre csekély, valamint minden másban is csekély a valódi zárandóki erényesek száma! Az erény nehezebb dolog, hogyszem bárki is azzal már annál fogva kérkedhetnék, mert nevet egy iver vagy könyvecskébe beírta, és egy pengő huszast lefizetett. Illy olesón még senki sem jutott mennyországba. És a kikötések, melyeket tehetnek az aláírók, nem huzzák-e ezek az erényt némi devalvált értékre össze, miután számosan épen azon tárgyakat kívánhatják talán élvezetül magoknak fentartani, melyekben leginkább gyönyörködnek? és itt hol az erény? hol az önmegtadadás? Nem tagadom én soknak egészen jó szándékát, midőn a védegyelet aláírta, hanem csak azt kívánom, hogy senki se igyekezzék ezer száma csinálni akarni egy pengő huszával az erényhősöket! Eddig tapasztalásom után it'lv, az élvezők csak ugy élveinek, mint eddig, talán azon kis különbséggel, hogy a hol eddig esordultig volt tele a pohár, már most csak épen színig van; a kevesebbel beérők, szükségesekben szerények, és mértékelt tartani tudóknak pedig, önmegtadadásra szükségök nem volt, korlátolt tehetségök és mérsékelt vágyaik őket amugy is józan mértékre szorítván.

Valóban, ne csináljunk ezerszáma erényhősöket, ha az erényt magas polezáról lehuzni nem akarjuk! És pedig nem egy pár ezerről, hanem, mint Pulszky Ferencz az augsburgi Allgemeineban állította, 60 ezerről, mások szerint 100 ezer, vagy csak az eddig ismert adatok szerint, legalább is 20 ezer erényes zárandókról lenne szó! Ne mulassunk azonban az erényről tovább, hanem tisztelvény mindenütt, hol valódiságában és őszinteségében szemléljük, menjünk át ezen vitály hátralevő pontjaira. Midőn minap azon kétségemet nyilvánítam: vajjon a védegyeleti tagok exaltatiója elég szilárd alap-e, miszerint reménylhetünk, hogy ez elegendő ösztön leand gyárvállalatok megalapítására, azt nyerem válaszul, hogy a védegyeletet actív szempontból is vegyem szemügyre, mert rövid idő múlva tanuja leszok, miszerint a védegyesület igazgató választmánya épp a gyáralapítását ismerendi leg-szebb hivatalnokai. Illyformán nyilatkozik Tóth Lőrincz ur is, azt adván még hozzá, miszerint élénk gyár- és iparozgalmak mutatkoznak. Így tehát csakugyan nem az exaltatio, hanem az igazgató választmány actív fellépése mondatik ki azon eszköznek, mely gyáralapítást fog. Ez mondatott oct. 30kán, 's azóta mindig várok, de bizony csak nem látok én semmit, mit a védegyelet létesítene. Fűrkeszem okát, vizsgálom az alapszabályokat, 's ime rá bukkanok azon közös baj-ra, mely annyi sok mindenféle jó szándékot megakadályoz: nincs pénz! És hogy is volna? A 64d. §. szerint a vidéki osztályok kiadásainak fedezésére (nem tudom, ezek miből állnak) az oda tartozó tagok felváltási díjának fele része

fordítandó, és csak többi része küldendő fel az egyesület pénztárába, mely természetesen a központi igazgatás költségeit fedezi, a tisztviselőket fizeti 'sat. Sok embernek kell ám erényessé felavattatni egy pengő huszasért, míg belőle illy számos mellék-költség mellett, csak egy becsületes bajszkenőcs-gyárt is meglehet alapítani! Hogy ezen actív hivatalosságának a védegyelet vagy épen nem, vagy csak igen parányi mértékben fog megfelelni, és így, hogy a dolog financialiter rosszul volt kombinálva, az, ugy tartom, már most kétségbe vonhatlan tény, és azt mindenki, kit exaltatio nem vakított el, előre látta, vagy legalább láthatta. De ha még most sem akarná elhinni, egy legujabb körülmény kétségbevonhatlanul bizonyítja, és ez nem más, mint a gyáralapító részvény-társaság alakulása, mely a védegyelettel egészen függetlenül, és vele semmi összeköttetésben, tüzte ki magának ismeretes céljait, mely társaságban a védegyelet emberei bizonyosan nem vennének részt; annak, hogy hozzá a nem-védegyeletiek is járuljanak, becsüt nem tulajdonítanak, sőt azokat benne meg sem szenvedhetnék, ha a védegyelet actív hivatalosságát megfélelni képes volna, miután a 13d. §. szerint szabadságukban állván a védegyelet pénztárát nagyobb summákkal is öregbíteni, pénzeket bizonyosan oda vinnék, 's önmegtadadási erényöket még azzal is öregbítene, miszerint az illy áldozatból várható minden anyagi nyereségről lemondának. Nem ok nélkül, hanem ezen tényre is figyelmeztve, javaslám én tehát minap, midőn a védegyelet czimeiről volt szó, ezen czimet: néhai, mert megvalék már akkor győződve, hogy ezen gyáralapító társaság annál szaporábban indulna virágzásnak, minél hamarébb elfogadhatnék az indítványozott czim, mert a kérdéses részvénytársaságnak legkisebb szüksége sincs a védegyeletre, sem a védegyeleti tagok azon önmegtadadására, hogy azok csupán honi kelméket vásároljanak, hanem arra volna igen nagy szüksége, hogy azon új pártszakadás és elválástól, melyet a védegyelet létesített, minélelőbb csülsjön el 's düljön szét, hogy az áldozati készség nem savanyítva illy rozsvért csináló eszme és nem akadályozza illy fal által, szabadon nyujtva oda jobbját, foghasson kezét és vethessen vállát hazafi czélok eléítésére. Szándékkal indítványoztam én e czimet 's megmondolom következtében, és nem csupa kedvesösszanasból. Hiedelmem szerint a védegyelet a kereskedés fölötti ellenörködés álmodott célját ép oly kevéssé fogja elérni, mint azt, hogy a tagok szükségei fedezésében némileg a közbenjáró szerepét játssa különféle eljárások, levelezések, lajstromozások által 'sat. gyermekies gondolat illy dolgokat egyletek által eszközölni akarni, mit az illel felek képesek legjobban végezni, általános lévén a tapasztalás, hogy a hol valamely czikket keresnek, ott mindig akad kereskedő, ki azzal a venni akarókat minden közbenjárás nélkül és publicistai protectio nélkül ellátja. Ne cseréljük fel a szerepeket. Ép oly erős az iránti meggyőződés is, hogy a védegyelet actív hivatalosságát vagy épen nem, vagy csak igen csekély mértékben fog megfelelni. Mindezeket tekintetbe véve, és a legujabb tapasztalások után, miután magunkban vagyunk, megmondhatjuk, hogy a védegyeletnek ezen roppant fenékű organizatiója, ezen sok vidéki gyűlési és biztossági apparatus, ezen sok tisztviselő 'sat. egészen fölöslegesekké váltak már ma is, kivált miután a tagok kötelezettsége becsületszavok biztosság alá lévén helyezve, a felett ellenörködni nem szükséges, sem nem lehet, a részvételek megnevezetése és kijátszások országsszertei hirdetések pedig nem olly provinciák, melyek illy nagy költségét, bonyolódást és teketóriát kívánának, vagy melyek miatt illy nagy lármát ütni méltó volna, miután az ugy is elég rossz vért fog már minden egyéb reaadás nélkül is csinálni. Ha tehát mindezt megfigyeljük, a néhai czim teljesen motiválnak látszik, kivéven, ha valaki a védegyeleti historiat, mint agitatioi eszközt, házsártoskodási anyagot és Eris almáját megörökíteni akarná, mit azonban az önmegtadadás hőseiről még mindig vonakszom feltenni, meg lévén győződve, hogy ha volna is egy némelyiknek illy czivakodó és kötekedő hajlama, ezt épp ugy le fogja győzni tudni 's megtadadni, mint a hogy képes volt felküzdeni magát az erény azon magas fokára, miszerint külföldieknek keresztelt magyar szivarokat ezeltől drága pénzzel fizetvén, most már ugyanazokat saját czimök alatt olesóbban vette meg, és füstjüket a domború ég felé, az elébbi élvezettel gomolyogtassa. Meglehet hogy igazza van T. L. urnak abban, miszerint vámbeli visszatörások talán nem fognak a védegyelet következtében helyt foglalni. Magam is ezt reménylem, noha jót érte épp olly kevéssé állhatok, mint a megnyugtató ur. Használó vigasztalásokban gazdag T. L. ur, azon deficitre nézve, melyet az örökös tartományok műipara, a védegyelet következtében szenvedni fog, és fuleikbe harsogtatja, hogy mozogjanak és keressenek más piacokat! Egyébiránt sem fél T. L. ur a visszatörésektől, mert ezzel magoknak az örökös tartományoknak történnék legnagyobb kárak; a mi nyers termékeinkből élőködő népesség étvágyát a visszatörés öröme és büszkesége nem elégtendvén ki. Valóban azt gondolhatná az ember, hogy az örökös tartományok nem természetesen semmit és egészen csak a mi buzánból 's ökreinkből élnek; — azt gondolhatná az ember, hogy nekik épen semmi közlekedések, semmi piacaik nincsenek már, honnét azon deficitet, melyet nyers anyagokban szenvednek, pótolhatnák! Ez ama régi magyar felfogás, mely szerint azt hitte hajdan egy némelyik magyar táblabíró, miszerint ha Bánáthban rosszul fizet két éven át a buza, Ausztriában éhen vesz el a nép, 's ugy kell neki elhullani, mint öszkőr ször-

féregben a báránynak. Ugy látszik, ezen tévelygésből még ma sem ábrándultunk ki. Mintha bizony volna ott szükség vámi visszatörásokra, hol a kereskedésnek cseretermészetű, amugy is magától, és minden közbenjárás nélkül, békévetkezeti a visszatörést, ha t. i. a védegyelet elterjedni, 's tartós áruforgalmi csökkenés talán belőle következni, vagy pedig a célzott hatás kijátszások által legnagyobb részben nem paralyáltatnók. Uj piacok keresésére utalja T. L. ur az ausztriai gyárosokat. Igen szép, csak az kár, hogy kifejtette ezen mély combinatióból azt, miszerint ok a mi legnevezeteseb vevőink, és pedig épen azért, mert mi is tetemesen veszünk tőlök, 's hogy a kereskedés cseréből áll, és ha ok itt gyártmányaik számára piacot vesztenek, a magoknak szükséges nyers anyagok beszerzésére, kénytelenek lesznek hazánkon kívüli, más piacokat keresni, és bizonyos lehet benne T. L. ur, hogy találni fognak is. Épünek mindenféle a vasutak, legujabban Galicziára közdik vetni szemeiket, hol a gabnák rendesen hallatlan olcsóságúak, Moldvában és Oláhországban kezd a bortermeztetés terjedezni, jólét virágzásnak indulni, szaporodnak ott a gyártmányi szükségek 's a t. és nagy tömegben találnak nyers anyagok, melyeket érték cserébe elfogadni lehet. Ha ezen természet szerinti és a fentebbieket föltéve mulhatlanul bekövetkező visszatörés esete beáll, nem tudom mivel fogja T. L. ur, a magyar nyerstermesztőt vigasztalni, mikép fogja neki elidegenített vevőjét megszerezni és hol fog nekünk nyers-termékeink számára olly piacot mutatni, mely szomszédin-két pótolhatná. A védegyelet huszasából csak lassan fognak a gyárak keletkezni, nem sokkal gyorsabban, noha talán kis-kevéssé nagyobb arányban, a gyáralapító részvénytársaság működési folytatában, de mind ezek a nyers anyagok fölösleg-estek csak kis mértékben lesznek képesek földolgozni és fogyasztani, mert a „szirja vesztett koldus országának“ mint T. L. ur nevezi, tőkéji nincsenek, 's a népességet, még a legnagyobb publicisták 's prókátorok sem képesek, tollvonásokkal szaporítani, hanem ahöz egészen más tényezők kel-tenek. És ugyan szép jövődjője van akár a gyáralapításnak, akár a honi gyárkelfogyasztásnak, ha a természet tehet-sége csökken piac- és vevő-vesztés következtében, és a ten-dőköz között, ezen eredmény eszközlése állítatik legelső sorba! A védegyelet föltalálói, örökké szájakban hordozzák a crisisek szükségét, és elkerülhetlen voltát, ok tehát minden eféle bajok ellen igen könnyen találnak vigasztaló-okra. De azt, vajjon az illyen felerőszakolt crisis elviselésére ma-gunk vagyunk e elég erősek, méltóságunk alattinak tartjuk megvizsgálni. Hiszen ha a morva posztógyárás, nem kelvén Magyarokban a védegyelet miatt gyártmánya, productióját felére leszállítani leand kénytelen, és ennek folytában csak fél annyi gyapjút fog venni mint eddig, annál jobb ezen böl-csek szerint, annál hamarabb leszünk kényszerülve fölösle-günket magunk földolgozni! Csakhogy sokat akarna a szarka, de nem bírja a farka! Ritkán látja az ember kiáltóbb példányát a gazda nélküli számolásnak, és a dolgok félig-ér-tésből következett könnyelműségnek!

És ennyiből áll, mit ez uttal T. Tóth Lőrincz ur czikkéi folytában, elmondani fölhivatta és illetőleg kötelezetve érzem magamat; mert noha a védegyeletet szerelmekben és bajokban elég gazdag eszmének tartván ugyan reményem is ennek dacára azt, hogy a józanabbak felébredendő eszmé-letén fog az nem sokára megtörni 's maga után nem hagyni semmi nyomot, mint az élénkebbé tett párti gyűlölségek em-lékét, méltóan tartám mégis a tévelygések ezen legujabb nemét, négy czikken keresztül ostromolni, belsőleg meg lé-vén győződve, hogy az élet szavaimat, kétségimét, félelmi-met igazolni fogja. Jól tudom, hogy azoknál, kik az illy sil-lánytágot mint ez, nemzeti ügynek tartják, szavaim hatás nélkül maradandnak, de vannak és lesznek olyanok is, kik mind ezen fejtegetések folytában, át fogják látni, mily el-ferdítő és sarkabóli kifordítása a nyelvnek fekszik abban, ha illy dolog illy czimre érdemesítettik. Ha hosszú valék, és a „néhány szóból,“ négy czikk leve, ezért az olvasótól bo-csanatot kérek, T. L. urtól pedig köszönetet várok, mert ezzel is alkalmat szolgáltatam neki, elmésségét rovásomra gyakorlani. Gr. D. E.

Adandónak és némi jegyzetekkel kísérendőnek hittük T. Pulszky Ferencz urnak az „Allgemeine Zeitung“-ban megje-lent következő czikkét:

Epe rjes, dec. 11. Mióta az Allg. Zeitung gyakraabban közöl tudósításokat magyar állapotokról, Magyarország ro-konszenve Némethon iránt igen megésoekent, főleg azon kevély hang, 's a magyar viszonyok felszeg ismerete miatt, mely ezen közlemények nagyobb részét jellemzi; mert mind-amellett is, hogy Lukács ur koronkint fáradságot veszt ma-gának némely vastagabb tévedések helyreigazítására, elég bönögszini való marad hátra, kivált ama pozsonyi 's magyar határszéli könnyed czikkeiben, melyek bizonyos idő óta is-kolamesteri hangon, nekünk a nemzetiség 's mezei gazda-ságról leczkéket tartanak, 's e mellett a RR. nagyobb részét, kik, mint tudva van *) utasításaitól függenek, terroris-mussal vádolják, hasonlóval ahöz, melyet a nemzeti con-vent a maximumra nézve gyakorolt **). Illy levelezők nálunk csak szánakozó mosolyt gerjesztenek, 's mi jóakarólag egye-

*) Tudva volt, mert újabb időkben nem igen figyeltek azokra az illető urak. Szerk.
**) Ez csak tréfiából téténhetett, mert a mostani tévelygések sokkal silányabbak, sem hogy azokat akár a conventikkel egybeha-sonlítni, akár e nembeli maximumnak tartani lehetne. — Szerk.

bet nem javasolhatunk nekik, mint, hogy előbb a francia történetből oktatást vegyenek, míg ily egyszerű hasonlításokkal élnek, és mi nekik komoly feleletet igérünk, mihelyt megszokják szenvedélytelenebbül 's illedékesebben írni, kiváltképen pedig azon adatokat felhozni, melyekre, a RR nagyobb részét leczkézelté itéletüket alapítják: üres beszédekre nincs mit válaszolnom. De fontosabbak az ismert bécsi levelező cikkek, ki időnkint tartalmasb értekezéseket ír Magyarország viszonyairól, miután társas helyzetét képviselik. Azonban e cikkek is igen felületes ismeretere mutatnak a magyar állapotoknak. A többi közt ezt kéri a levelező: honnan van, hogy Magyarországon épen az anyagi érdekeket illető tervek nem sikerülnek, miért mellőzzük el a legudvösb javításokat, vagy miért teszszuk a kivétel által haszatlannokká. Ugyanezen elfogulatlansággal kérdezzük mi a tisztelt levelezőt: micsoda tervek azok, melyek megbuktak, 's mily üdvös javításokat mellőztünk mi el? Lesz-e bátorsága annak mondani a hitelintézetet, amaz, ellenkező elvek szerezésénél egyeztetéséből (transaction) eredő pénzügyi kombinációt, mely, míg az ösiseg el nem töröltetik, 's az egész polg. törvénykönyv át nem vizsgálattatik, mindig korosszulemény marad? *) Az indítványozott hitelintézet, szabályainál fogva nem adhatott kölcsönt pörben álló jószágra; mivel pedig a személynek hivatalos jelentése szerint Magyarorszában a nemesi birtok háromötöde van a kir. tábla pörfolyamában, mivel továbbá a más kétötöd részint zálogpörrel keresztek, részint a papság 's korona birtokában van, nyilvános, miszerint nem volt érdemes a hitelintézet igen kétes hasznaiért némely alkotmányos jogokat feloldozni **). Mert ha valóban sem volnánk elég erősek, mint azt az Allg. Z. levelezői gyakran érintik, jogainkat egész kiterjedésükben megörzeni, legalább annyira eszélyeseknek tarthatnak bennünket, mikép azokat csekélyhaszonért áruba nem foesáljuk. Egyébiránt mi erről nem is aggódunk; jól tudjuk, miszerint a „többi tartományokkal osztatlanul összekapcsolt, de fölök egészen független Magyarországnak“ jogai a koronázási eskü biztosítéka alatt nyugszanak, 's ennelfogva fel nem foghatjuk, mit akar az elmés levelező örökös separatismusi vádjával. Az uralkodó ház iránti hűségünket akarja-e gyanúsítani? Erre nézve az utolsó ötvened története legerösb czáfolatul szolgál. Vagy, egy fenálló tényt, Magyarországnak a többi tartományoktól függetlenségét akarja-e kétségbe vonni? Azt akarja, hogy II. József veszélyes kísérlete meg egyszer megkísértessék? Én azt hiszem, miszerint a levelezőnek valamint társaséleti helyzete, ugy kormányfőruini tapintata azt sugallandják, mikép idején kívül van Magyarországon a törvények hosszu sorát, 's a 14 koronázási esküt feszegetni. De ha mi kérdezzük, mi által nyilatkozik tehát ama separatismus, nem tudnak egyebet fölhozni, mint a védegyelet, melyet az Allg. Z. levelezői néhány hónap óta szinte mint felszülött vállalatot ábrázolnak, midőn felejtik ezen urak, hogy mindig megújított megtámadásai annak életét 's életképességét még inkább constatirozzák***). Vajjon ez intézet képtelenség-e, azt az Allg. Z. olvasói Lukács ur cikke után magoktól megítélhetik; tartós következményei lesznek-e, az a magyarok jellemétől függ, 's arról előlegesen biztos ítéletet hozni nem lehet; egyébiránt hogy a védegyelet keletkezének második havában már 60 ezer részvényest számlált, köztök az ország legnépesebb férfait, a legnevezeteseb írókat 's legjobb költészeket †), az tény 's kezesség arra, hogy ez egyesület mindinkább elterjedjen. Eleinte a már létező gyarag, de főleg derek kézműveseink élvezik az egyet védelmét; mégis azon műiparos mozgalom, mely a védegyelet által ébresztetett, hihetőleg jelentékenyebb gyümölcsöket hozand, 's épen ezért minden párt nyílt karokkal fogadandja List tanárt Magyarországon, még akkor is, ha nézetei a mieinkkel nem egészen egyeznek is meg††), miről egyébiránt ninesenek semmi adataink; mert mi benne nem csak alapítóját látjuk egy uj józan statusgazdasági rendszernek, hanem egy, nem földművelő de műiparos gyarmatosítás képviselőjét is, mit Magyarországon politikai pártszínezet nélkül örömmel üdvözlünk.

Ha kérdezzük, honnan van az, hogy Magyarországon ezeken, rang, társaséleti helyzet, kor, és nemi különbség nélkül sietnek szokott élveikről lemondani — csak azon általános meggyőződést hozhatjuk fel, miszerint annak oka Ausztria hibás kereskedési politikájában rejtezik, mely Magyarország szembetűnő szegénységét idézte elő†††). Bizonyosságul szolgál erre a kereskedés ügyében dolgozott választ-

*) Ezen bököt megköszönhetik az érdemes értekezők azon elváratai, kik a hitelintézet mellett buzgókodtak. Perse, ha t Pulszky Ferenc Pozsonyban lett volna, akkor elfőrültek az ösiseg 's valami mestermű került volna ki! — S z e r k.

**) Ez a kétötöd is tesz vagy 15 húsz millió jugerumot, 's ha a kamarai és egyházi javakat kivesszük is, mégis egy hitelintézet nevezetes tárgya maradt volna fel; mert azt csak nem fogja senki állítani, hogy minden jószág pör alatt van. Azt sem tudjuk, micsoda alkotmányos jog feloldozása értetik itt, ha csak azt nem tartja valaki illyennek, hogy mindenki pénzt kapjon ha nincs is a pénztárban. Gyönyörű tactica valóban, a lehető de ügyetlenül elszalasztott jóvak becset devalválni, és ebben keresni vigaszt a reményekben eszalasztottak számára. Csak hogy a mint a német mondja: es sitzt Niemand mehr auf. — S z e r k.

***) Magyarországon azon ponton állunk, miszerint a legképtelenebb eszmék is képesek egy ideig fentartani magokat, de ez nem az életképességét, hanem bizonyos rögeszmekek mácaességát bizonyítja. — S z e r k.

†) Mily gyönyörű erősség egy iparemelési vállalat mellett, hogy abban a porták is részt vesznek. Az elősorolt notabilitások közül kifejtette az érdemes értekező, a prókatorokat. — S z e r k.

††) Csudálkozni lehet, mily kevéssé ismeri az érd. értekező önpártját. Ne helyes-e csak List tanár a védegyeletet, majd melléjük nyílt karokkal fog-e fogadtatni? Egyébiránt hisz fog ő nem sokára nyilatkozni. — S z e r k.

†††) Ha ez allana is ezen kiterjedésben, mit most nem feszegetünk, hol marad a mea culpa? — S z e r k.

mány véleménye, melyből itt némely kivonatokat közleni akarok hozzá csatolván még némi adatokat a vámtarifla 's az ausztriai kereskedési statisticából.

Ezen vélemény következtében a most fenálló ausztriai kiviteli vám 's a magyar kiviteli harminczad-adó egészen egyenlő 's jelentéktelen; e tekintetben a legfőkétebb kölcsönösség uralkodik; ellenben a fenálló ausztriai beviteli vám 's a magyarországi beviteli harminczad több elvétel fogva. Magyarországra nézve károsan van szabályozva. Az Ausztriába vitt magyar áruk idegeneknek tekintetnek 's habár nem olly magasan, de azon elvek szerint vámoztatnak, mint külföldiek. E részben az ausztriai beviteli vám tökéletes védrendszer a magyar földművelés és műipar ellen. Minden nyers anyag, mely Ausztriában nem természetiek, 's melyet az ausztriai gyárosok használnak, keveset fizet, ellenben azon magyar nyers anyagok, melyek Ausztriában is természetiek, 's melyeknek nagyobb bevitelle Ausztria földművelését veszélyeztetné, vám 's az ugynevezett „ständische Zuschlag“ által terhelhetnek. Minden magyar kézmű 's gyártmány alá van vetve a beviteli vámnak, mely kisebb ugyan, mint a külföldi készítményeké, de még is nagyobb, hogysém a beviteli engedélyt meg ne hiúsítsa. Míg tehát az ausztriai bevitelvám a birodalom tartományai érdekeiben van megalapítva — mi ellen természetesen legkisebb kifogásunk nincs — a magyar harminczad-adó nines magyar érdekekben rendezve, hanem az ausztriai tartományok érdekeinek szolgál. Olly árukra nézve, melyek be- 's kivitele a kereskedés 's ipart illetőleg jelentéktelen, az ausztriai beviteli vám 's a magyar beviteli harminczad-adó egyenlő, itt tökéletes kölcsönösség uralkodik; ellenben olly külföldi nyers anyagoknak, melyeket az ausztriai ipar használ, Mországbai vitele harminczad-adóval nehezítették, daczára annak, hogy azt a magyar műipar is használja. Azon nyers anyagoknak, melyeket Ausztria maga, kivált melyeket nagy bőségben természet, Magyarországbai vitele könnyítve van, jöllehet itt szinte elegendő mennyiségben természetiek. Végre az ausztriai kézművek 's gyártmányok, még a legközönségesb 's legdurvább áruk is, melyek Magyarországon szinte készíttetnek, a magyar harminczad-adó tariffa szerint csak felét, gyakran csak harmadát fizetik annak, mit hasonló magyar áruk az ausztriai vámon fizetni tartoznak. Így például a saporó, aprómárha, gips, bór hulladékok, porzó 's hasonló esekély cikkekért egyenlő vám fizetetik akár Magyarországból Ausztriába, akár onnan ide hozatnak. De már a sör, pálinka, ecet, gabona, barom és borért jóval kevesebbet kell fizetni, ha Ausztriából Magyarorszába vitetnek, mintha innen szállítatnak Ausztriába; ellenben aserte, toll, font gyapju 's pamut, viasz 's hasonlókért többet kell fizetni ha Magyarorszába, mint ha Ausztriába vitetnek; végre — a gyapot, gyapju és selyemárúkát nem is említek — a kézművesek, legközönségesb műveikért, nevezetesen a bádagos-, kefekötő-, esztergályos-, vas (kovács-lakatos-) kecs- (galanterie) üveg-, aranyműves, kéztűs, kalap- és fésűs, a ruha-, szatósárúkék, kolompáros és szűcsmunkák, a vászon, sárgaré, papír, illatszert, szíjgyártó-nyerges, ezüstműves, kőfaragó, fazekas és asztalos, kerékgyártó 's önművekért közönségesen csak fél annyit, némely esetekben háromszor kevesebbet kell fizetni ha Mországba, mint ha onnan Ausztriába vitetnek. E szerint a magyar bevitelvám kedvez az ausztriai kézművek 's gyártmányoknak, 's még az ausztriai Speditour, 's a nem magyar kikötők előnye az ausztriai bevitelvámmal is ovatik, minthogy a gyarmaticzikkek 's idegen borok a magyar harminczad-adó tariffában nem is hozatnak elő, 's így a lefizetett ausztriai határszéli vám után vámentesen vitethetnek a birodalmi tartományokból Mországba; ha ellenben Mországból Ausztriába szállítatnak, a már megfizetett határ vámnak még felét kell fizetniük az ausztriai bevitelvám. Ez Triestnek haszna Fiume felett, az ausztriai kereskedő a magyar ellenében. Illy rendszer mellett Mországi műiparos elmaradása, elszegényedése, 's a védegyelet keletkezte könnyen megmagyarázható, melynek czélja megakadályoztatni, hogy évenként 11 millió vitessek ki Ausztriába olly áruért, melyeket magunk is készíthetünk. Hogy egyébiránt a mostani rendszer soká nem állhat fen, az országgyűlés már régen állátá, 's 1807 óta kérte a kormányt, nevezne ki a közös udv. kamarából egy választmányt, a határ vámok szabályozására. De amint a sok folyamodásra mindig csak kitérő 's biztató válaszok érkeztek, következtek egyszersmind a logujabban mult országgyűlés felterjesztései, 's eredményök — a védegyelet *) P u l s z k y.

Megyék.

K ö r ö s b ő l. Dec. 20. Midőn a tisztelt szerkesztőségnek megyénk közgyűléséről tudósítomát beküldöm, jónak látom egyszersmind megyénk azon helyzetét is, melyet ez, a testvér Magyarországi nyelv — nemzetiségi, valamint jogi 's politikai irányzatai ellenében egyrésztől, másrésztől azon állást is, melyet a keblebeli pártok ellenében foglal el, megemlíteni. Midőn így a terrenumot felvilágosítottuk, 's a világnak elveink igazságát a megyei végzések által gyakorlatilag megmutattuk, reménylünk, hogy Magyarországon mindenki átlátandja, a két párt közül melyik fejt ki alkotmányos szabadságok iránt nagyobb biztosítékot? A nélkül, hogy a körösi Rendeknek hízlekedni akarnék, állítom, miszerint a tiszta, törvényszerű és sérthetlen nemzetiségnek itt van nyugodt, zavartalan 's egyeduli főhelye: zaj nélkül, szilárdan

*) A védegyelet be nem várva a választ, keletkezett — így tehát tulajdonképen provocatio volt. Lesz e az illyen politikának jó eredménye, megmutatandják a következtések. Szerintünk ezen törvényhozás során kivüli keresése az orvoslásnak, ezen tühegyre állítása a dolgnak, azon elkeseredés és izgatottság, mellyel az jár, a kölcsönös kiegyenlítés hiajlamokat végeredményben inkább csökkeníteni, mint növelni fogja, 's a védegyelet igen problematicus jó következtései anyagi tekintetben, azon morális és politikai kár, melyet már eddig is okozott, kétségben kívül meg fogja semmisíteni. S z e r k.

halad e megye előre, elemei öszhangzó egészszé olvadtak, a törvényszerűség szelleme lengi át, és ritkán, sőt tán soha sem hozott olly végzést, melyet felsőbb helyen megsemmítettek, más megyék törvénytelennek ismertek, 's így annak rész következményei lettek volna. A körösi Rendeket hazámban moderados-oknak nevezik; a legbuzgóbb hazafiak, ha szabad ugy szólnom, a tulzók is, ha Körösbe jönek, meghűlve érzik vérüket, 's nyugodtabbak 's férfiasan erősbek lesznek. Körösmege közönsége tiszta hazafiakból áll; azaz ollyanokból, kik törvényszerűleg öröklött jogaik 's szabadságaikat, becsület és tiszteletüket mint nemzet védelmezik, kik anyai nyelvüket szeretik, 's nem engedik meg, hogy hazájokra idegen nyelvet idegen műveltséget tolnanak, kik nem akarják, hogy ugy szójanak hozzájuk mint egykor a spanyolok az annyira zaklatott délamerikaiakhoz, mint Franciaország Domingo 's Haytihoz 's a török Görögországhoz. Illyenek a körösi hazafiak, miben mindnyájan megegyeznek, kivéven kiknek szívök fekete 's nyelvök szélhűdve van. Illyenek a horvátok, kiket ilir névvel akarnak bélyegezni. Azonban az isten igazságos, jogszerű szözataik visszhangra találnak az égben 's az igazságnak napfényre kell derülni, mert szent az igazság; szent a hazaérti törekvés Magyarországon és szint Horvátországon is; századokon át beszéltünk holt nyelven, 's egységessé uralkodott közöttünk; most viaskodjunk-e, legnagyobb érdekeinket, — alkotmányos létünket hanyagoljuk-e el, mivel nyelvvitába bonyolodánk? Lehetlen, hogy e lázas állapot sokáig tarthasson. Mi nem kívánunk egyebet, mint a suum cuique-t. Egy magyar sem fogja talán hinni, hogy a megszólalásodott, 's magyar alárczot viselő horvátban hübb frigyártást találand, mint talán egy nemzetiségében edzett 's nemzeti jellemében művelt horvátban? Ne a nyelv legyen a bennünket barátilag egyesítő kapocs, hanem az alkotmány szelleme, a közös érdekek szeretete, miből mindnyájunk boldogsága virágozik fel, — akkor aztán látni fogjuk, ki teheti a magyart 's tótót, kik hosszú századok folytában ismerni tanulták egymást 's kölcsönösen egygyéforrtak, ellenségekké! Körösi testvéreim mit sem ohajtának buzgóbban, mint kibékülést Magyarországgal, 's öszintén meg kell vallanom, mikép nekem is ez legforróbb kívánatom, azonban itteni renegatáinkkal, kiket mi magyaromanoknak nevezünk, mit sem eszközölhetni; mert illyenük nem tiszta, nem öszinte, érdekeik esekélyes helybeli eltérések, mit a magyar nemzetiség köpönye alá rejtenek, 's pirulva látják most, hogy egyéb támaszuk nines, mint a turopoljai nemesség nyers tömege, melyet aljas módon izgatnak föl a hazafiak ellen, azt mondván nekik: e z e k meg akatnak benneteket adóztatni. Ezen nemzetellenes „nem adózunk“ párt kettős alakot akar ölteni; otthon conservatív 's aristocratának színi magát, országgyűlésben pedig ellenzékhez csatlakozik a dicsőített Comes 's szabadelművé lesz. O nyomoruság! 's a magyarok hallgatók őt 's éljent kiáltának neki, mintha ő volna a magyarok szabadtitója, ki az ilir-orozokat meggyőzte! E képtelenségnek véget kell érnie. Én a magyarokhoz fogok szólani, nem a comeshez: a magyarok megfognak engem érteni, 's a comes visszavonuland. Illy állásban van Körösmege az antipatrioták irányában. Mi a megyei végzéseket illeti, igazgatási ügyeken kívül, főleg politikai kérdések felett vitakozánk. Már ez előtt ki volt egy választmány nevezve, mely a legközelebbi tartománygyűlésre adandó utasítások kidolgozásával foglalkozott. A választmány előterjeszté munkálatát, mely egészen helybenhagyott, 's a követeknek következő utasítások adatai: 1) a megye a horvát — slavoniai helyt. tanács visszaállítását ohajtja; 2) a Cancellariánál különös hivatalosztályt a Horvát- és Slavoniaországok számára; 3) egy alcancellár mindig horvát legyen, 's ezen címet viselje: „horvát, dalmát- és tótországok“ cancellarius; 4) az országgyűlés rendeztessék; 5) minden honi választmányi munkálatok tárgyalassanak; 6) tudós társaság 's museum alapítassék; 7) anyanyelvi társzék alapítassanak, 's a nemzeti nyelv rendszer tanulmány legyen, hogy később a latin helyett a honi nyelvet lehessen használni; 8) a censurái sérelmek ő felvezessék, ki a horvát nyelvet tökéletesen érti; 9) mindezekelőtt bán ő exellja kéressék meg, hogy a dolgokat ugy intézje el, miszerint a RRnek minden tárgy fölvetelére elég idejük legyen, ellenkezőleg mint sérelem terjesztessék ez ügy ő felsége elibe; 10) a turopoljai grófra nézve nyilatkoztassák ki követelink, miszerint őt ugy tekintik, mint haza ellenségét, mi az országos irományokba is beiktatattassék; 11) kívántuk, hogy a legközelebbi országgyűlés Slavoniában tartassék. — A esekélyebb érdekü, kisebb tárgyakat itt mellőzöm. Követekül választattak: Zidanich alispán 's kir. tanácsnok, és Kontich főbíró. — Ha ezen tudósítomát szívesen fogadják a magyarok, ugy többször is szolgálndok illyekkel, 's meg fogom mutatni, hogy a horvátok a magyarokkal jogszerű kapcsolatban kívánunk mindvégig maradni*).

KÜLFÖLDI IRODALOM.

III.

Extinction du Pauperisme. Par Le Prince N. L. Bonaparte. Paris 1844.

É A napokban egy kis füzetke jutott volt kezünkbe, melynek czime olly ismerőnek mutatkozván, tartalma szokottnál inkább fölnerelő kíváncsiságunkat. A műipar-tökevény országokban, tudjuk, mily roppant nyomorban teng a köznép milliója, 's mint ösztönzi ott e sajnos körülmény a kormányokat minden olly módok 's rendszabályok megkísér-

*) Ez uttal minden lehető észrevételünket elhalgaltván 's jövőre tartván fen, kijelentjük, miszerint tört engedünk az érd. beküldőnek, különösen örvendőn ha ez uton a horvát ügyek kifejlenek, és nálunk jobban megértetnek, mert csak ez uton lehet mind ezen viszályokban előgázolni. — S z e r k.

tésére, enyhítés gyelem eltörlése Egy themát letariuse Szer szem maga is róli álmlitására be: mi dolgot a javasla Töm sinylődd vernek peket k risi napl teszen F kétharm volna fe 20—23 forgásá munkást dagodná frankot a főkorra gató, 's társulat 300 mill földeket frankot mennyib második fogna jö kilépni évi fizet tona ke dijképer sőbb a mára áll kolák és kékből f pedig ha laltánár szolgála venne f den tele séget fé gálni, 's a társula nak a társ ga jóvis Ezel hogy a ható; es társadal Simon Javá lános é azért se nálunk le és terve „Mit ban, a reskedés tányos f „Bel földműv „A szabály nélkül használ. megnépt érben, nálhatja, sára sz valóság csak azo Egy rítassék lanul, a „A azon jut ván elő, nemzet éhes em Min lán nem sznyok midőn p gyárípar Felt rüleg, a veléshez velői tá proletari láttuk-e hogy o únt, va Mi nem

tésére, kivételre, melyek a naponként terjedő közinséget enyhítik, orvosolják. Illy körülményekben mindenesetre figyelemgerjesztő lehet oly munka, mely a „szegénység eltörlését” vagy inkább „megszűnését” hordozza homlokán.

Egy új tervezet, mely a mai kor műipari ingerére anathemat mondva, a physiocraticus rendszerre akarja a proletariust nagy seregét visszavezetni.

Szerző javaslatában különösen Franciaországot tartja szem előtt; s noha tervezetének szép álomszerűségétől önmaga is tartva, a 344. lapon az ellen, hogy kivétel nélkül a földművelés ne tartassék, tiltakozik, s javaslata gyámolítására az angol keletindiai társulatot idézi olvasói emlékébe: mi mégis, önkényesen elismerve a tervező jó szándékát, a dolgot csakugyan kivételnek találjuk. — Azonban lássuk a javaslatot.

Tömérdek már száma, mond szerző, a kenyértelenül színylő munkásoknak Franciaországban; de nagy terek hevernek még műveletlenül is, ezekből tehát földművelői telepeket kell teremteni, s azokat a sok nyomor munkás és párisi naplopókkal megnevesíteni. — A műveletlenül heverő föld teszen Franciaországban jelenen 9,190,000 hectárt, ennek kétharmadát, vagyis 6,127,000 hectárt gyümölcsözövé tenni, volna feladása a földművelő-gyarmatoknak, melyek e munkát 20—23 év alatt bevégeznék; s e földtér, a mondott évek elforgásával, 206,400, családot, 153,166 szegényostályu munkást tartana el, Franciaország 12 millió marhával gazdagodnék, s a mai adórendszer nyomán évenként 37 millió frankot venne be. — A társulat új rendszerítettnek, hogy a főkormánytól függvén, volna több kormányzó, több igazgató, s minden tíz munkásra egyegy munkáigyelő. Az egész társulat-alakban, olyképen állna össze, hogy a kormány 300 millió frankot előlegezzen annak négy éven át, ez összegben megszerezné a 86. departamentben létező műveletlen földeket, melyek hecára jelenen, középszámmal, csak 8 frankot jövedelmez, de mely a társulat szorgalma által, a mennyiben gyümölcsözövé tételendék, első évben 65, a másodikban 130, s a következő években már 195 frankot fogna jövedelmezni. A társulatba minden munkásnak be- és kilépni egyképen szabad volna; minden köz tagjának pedig évi fizetése 318 frank leendő, mint a mennyiben egy közkatonára kerül, s minden családnak háromszor annyi adatként díjképen. Eleinte mindnyájan fabódéban laktának, míg később a társulat nyeresége gyarapodván, a munkások számára állandó lakok, mindenek előtt pedig, templomok, iskolák és kórházak, építetnének; azonfölül a növekedő tökéből folyvást újabb (műveletlen) földek vásároltatnának, s pedig ha Franciaországban olesó áron vehetők már nem találhatnának, Algírban, sőt Amerikában is. A magánosok szolgálatába átmenő munkások helyett a társulat új tagokat venne föl, hogy pedig ösztön nyújtson a szorgalomnak, minden telepnek tiszta jövedelméből évenként bizonyos mennyiséget félreteend, mely a munkások egyéni tőkéjük fog szolgálni, s mely pénztárból, mint egy valóságos takaréktárból, a társulattól megvált munkás pénzösszeget kap, mely annak a társulat körében töltött munkanapjai, buzgósága és maga jóviseletéhez lesz szabva.

Ezek fő vonásai B. úr tervezetének, melynek fő eszméje hogy a communismuséból van előkapva, első pillanatra látható; csak hogy kivételben inkább támaszkodnék az a fenálló társadalom intézményeire, mint Fourier, vagy Saint-Simon on légtéoriáira.

Javaslat a czélszerűségének megalapítására némely általános észrevételeket bocsát előre szerző, melyeket csak azért sem látunk fölöslegesnek röviden érinteni, minthogy a nálunk legújabbban lábrakapott politika-oeconomiai nézetekkel és tervezetekkel oly nagy ellentétben látjuk állni azokat.

„Mindem tartomány gazdagsága, mond szerző első soraiiban, a földművelés és műipar virágzásától, a bel is külkereskedés kifejlésétől, s a közjöveldelmek igazságos és méltányos felosztásától függ.”

„Bebizonyult, hogy a földbirtok végtelen felosztása a földművelés végrömlését eszközözi.”

„A műipar, a gazdagság ezen forrása, napjainkban sem szabályozva sem rendszeritve nincs; gép az, mely igazgató nélkül működik; nem gondolva a mozgató erővel, melyet használnak. Kerekre sodorva embereket szinte mint anyagokat, megnepteleníti a falukat, összehalmozza a népet lég nélküli térben, elgyengíti a szellemet és testet, s miután nem használhatja, kiveti a tornácba azon embereket, kik gazdagítására szentelék erejüket, ifjuságukat, lételőket. A munka valóságos Saturnusa, mely megemészti saját gyermekeit, s csak azok csonljaiból él.”

Egyébiránt nem kivanatos, hogy a műipar vasigába szorítottassék; de szükségesnek látja szerző, s pedig halaszthatlanul, azt, hogy sebei gyógyíttassanak.

„A belkereskedés szenved, mert a műipar, arányában azon jutalomnak, melyet a munkának ad, igen sokat állítván elő, s a földművelés nem hozván elégséges anyagot, a nemzet csak producensekből áll, kik nem adhatnak el, és éhes emészőlőből, kik nem vehetnek.”

Mindez, igaz, nem épen alkalmazható hazánkra; de talán nem volna rossz figyelmeznünk arra: mily szomorú viszonyokat idézett elő nyugaton a túlesigázott műipar? most: midőn par force mindent elkövetünk, hogy rögtön mű- és gyáripart teremtsünk?

Feltűnő mindenesetre, mint vonul, mintegy ösztönzőrűleg, a franciaországi oeconomisták igyekezete a földműveléshez vissza. Már pár év óta léteznek ott ugyanis földművelői társulatok, melyek a mezei munkára vezetik vissza a proletariust nagy seregét; avagy Sue „párisi titkaiban” nem látuk-e azon mintatelepet, melyet e regény hőse alapított, hogy ott munkára, szorgalomra buzdítsa a fertelmeket megűnt, vagy az azok örvényéből megmentethetett egyedeket? Mi nem vagyunk ellenei a műiparnak, sőt forrón ohajtjuk,

hogy az honunkban is magasra fejlődhessek; de valahányszor látjuk azon erőtetett fejlesztést, mi napjainkban oly divatosáá lön, s megdöbbenünk: mily kevéssé boldog a nép azon országokban, melyekben a mű- és gyáripar culminációját érte el, s mint ohajtának ismét vissza a nép öszinte baráti s a mélyebben látó statusférjak az első táplálékot nyújtó föll felé: mindannyiszor nem titkolhatjuk el az gondalmunkat azon következmények felett, melyek népünket (mellynek érdekével pedig minden illy lépés nálunk palástoltatni szokott), kivált rögtönzött műipar-teremtés által, egykor érhetik! s felsohajtunk, vajjon nem leszen-e egykor nálunk is ugy, mint van már most is a virágzó mű- és gyáripari Franciaországban, hol — jelen munka szerzőjének, hivatalos statisztikai adatokon épült számításai szerint — „sok millió egyén van, ki sem kenyert, sem húst, sem czukrot nem eszik, sem bort nem iszik.” (48. l.)

Ime, egy példa, a Szajna partjairól, egy hercegi fogoly lapjairól; tanulságos . . . de hiszen valamint a jó B. herceg, hihetőleg süketeknek írt: ugy nem várunk mi sem munkája vázlatából nagy süket; mert írva van, mikép csak „saját kárán okúl a magyar!”

KÜLFÖLD.

SPANYOLORSZÁG. Madrid, dec. 21. A tanács mai ülésében az alkotmányreform czikkait egyenkint kezdték tárgyalás alá venni; tegnap pedig az organicus törvények kibocsáthatásáról törvényjavaslat lön elfogadva. A kormány tehát már mindkét kamarától felhatalmaztatott az országnak kir. rendeletek által és a cortes közelebb felkérése nélküli igazgatására. — A követkamarában a pénzügyminiszternek egyik kamatleszállító törvényjavaslata elfogadtatott. Ezután az egyház és papok megadómanyozásának törvénye jött szónyegre. Első kérdés az volt: mi történjék a számos módosítványokkal? A pénzügyi miniszter azt kívánta, hogy ezek mint illyenek, nem pedig mint különös törvényjavaslatok tárgyalassanak, s midőn ellenzésre akadt, ravasz megtámadásokról szólott. E kifejezése nagy vihart okozott, annyira, hogy a miniszternek vissza kellett szavát húznia. Ez megtörténvén, benne a kamara 110 szavazattal 25 ellen megnyugodott. Azonban ezáltal Mon és az absolutisticus irányú követek közt, kiknek élén Villuma marquis áll, a meghasonlás még távolgobb lön. Az ülés végével Villuma m. követségéről leköszönt; hasonlótt tét Abrantes hg és Equizabal is; az elnök és a miniszter a conferentia-terembe mentek, a marquis lecsilapítandók, nehogy még többen kövessék példáját; a marquis azonban leköszönéséhez ragaszkodott.

A J. d. Débats állítása szerint nemcsak Donoso-Cortes, a királyné kabinet titoknokja nyújtotta volt be leköszönését, midőn a ministeriummal összeütközött azért, hogy Renjifo s társai ügyében a szerkesztők folyamodványát a királynénak benyújtotta; hanem Narvaez is, ki rosz néven vette, hogy a szerkesztők kizárólag magokévá tették a kegyelem kieszközölésének érdemét; azonban mindketten visszavették leköszönésüket. Narvaez leköszönése nagy zavarba hozta az uralkodót, mely jól tudja, mennyire légyen szüksége a tábornagy vas karjára. Azon ellenségeskedés is, mely Narvaez és Mon miniszterek közt a gyűlés megnyitása óta létezett, a legbarátságosabb viszonyra változott, s Salamanca lözsér, ki eddig e meghasonlást szorgalmasan éleszté, most hű segédkezet nyújt a pénzügyminiszternek.

Dec. 22-én a ministeriumot Nocedal úr keményen megtámadta a tanácsban. 23-án az alkotmányreform taglalása folytatott; Gor hg, San Felices és Perez-Seaona s Ondovilla urak fontos módosítványokat nyújtottak be a tanács alakítása iránt. A követkamarában 22. azon kérdés körül folyt a tanácskozás: az adományozás kérdésében benyújtott magánvélemények módosítványok- vagy különös törvényjavaslatokul tekintessenek-e? A ministerium nyilatkozatának ellenére az utóbbi nézet győzött 78 szavazattal 41 ellen. 23-án a követek a törvény azon czikkét, mely az egyház adományozását illeti, majd egyhangulag elfogadák, mert Villuma marq., mint az ellenzék vezére e tárgyban, pártjával az ülésben meg sem jelent, hanem a követségről — hir szerint — 27ed magával leköszönt. — Az alkotmányreformot a tanács még félrevetheti.

A Clamor publico az év végével következő szomorú jegyzékek kedveskedik olvasóinak: Spanyolországban 1843diki

*) A műipari foglalkozásokat, ha egyszer bizonyos fölig megszorított a népesség, s felhalmozódtak a tőkék, socialis kéntelen-ségnek tartjuk, mely tömérék bajjal jár, mint minden emberi állapot, és épen azért szükségessé teszi, hogy ott, hol még a műiparral járó bajok nem lehetnek, ha műipart akarunk keletkezteni, igyekezzünk lehehetőleg megelőzni azon bajokat, melyek azt okvetlenül és mindenütt kísérik. A gyarmunkás gyermekeknek csak 9 órai egészséges munkára lehet alkalmazásáról igen emberszeretőleg gondoskodott az törvényhozás az 1830. XVII. czikk 6. §-a által. De ezzel még korán sincs megtéve minden. Az iskoláztatásról, a munkának előleges felmondás nélkül rögtön meg nem szüntethetéséről is gondoskodni kell törvényileg. Még többet tehettek magok az egyesületek, és egyesek, kik gyárokat alapítandának. Ezeknek feladása igyekezni, hogy a munkások erkölcsisége, takarékosága előmozdítottassék, hogy esékely mennyiségű földet nyerjenek a munkások, mi által megszeretik a földet mellyen laktak, összehazasztatik a földművelés és ipar érdeke, és ha nem kedvező körülmények miatt megszakad vagy szűkül a gyári munka, éhenhalás ellen biztosítatnak a munkások, kiknek angol-franz. s némethoni zavargásai innét veszik er deteket. A védelem tulzása okozta mindennütt legfőképen, hogy egy pártolt és i y nyereséges keresetmódra igen sokan szánták magukat. A szerencsés körülmények között bőséggben lévő keresetmódok, korai házasságokat idéznek elő, ebből a népesség nagy megszorodása következett, s ha most megszakad a munka, mert akadozik a kül- vagy belfogyasztás, természetesen éhenhalásnak kell következnie. Mi mir csak ez oknál fogva is örvendünk, hogy nem bírnak védvámrendszerrel, mert meg vagyunk győződve, hogy abban kellő mértékben tartani az illy kevéssé tudnánk mint mások. Nálunk tehát csak lassabban fejlődhetik az ipar. De nem is lesz annyi baj annak kíséretében, és mindent össze fogva ha a bonum summája kevesebb lesz is mint másutt, de ellenben hasonlíthatlanul kevesebb malum miatt fognak szomorúdkodhatni. — Szerk.

dec. 1-sejétől 1844diki dec. 13dikig politikai vétségek miatt következő egyének lövettek agyon. A San-Francisco kaszárnyában Narvaez jelenlétében 3 őrmester, 1 káplár és 1 katonas; febr. 24kén Galicia főkapitányának parancsára 1 paraszt; febr. 14kén Roncali tábornok parancsára Villafrancában 7 tisz; maj. 11kén ugyanannak parancsára Alicanteban 21 tisz és 1 paraszt; mart. 13kén Galiciában 4 ember; mart. 15kén Roncali parancsára 3 ember; mart. 20kán ugyanannak parancsára 3 ember; mart. 20kán ugyanannak parancsára Garrido szerencsétlen titoknok; mart. 23kán de Meer b. parancsára Barcelonában 4 ember; ugyanannak parancsára apr. 23kén Felső-Cataloniában 6 ember; jul. 1-sején a Maestrazgoban (erdő), a esatahelyén elhullottakon kívül, Villalonga tábornok parancsára 120 hadi fogoly; jul. 13kán Breton táb. parancsára Saragossában 3 ember; jul. 16kán hasonló módon Caspeban három tisz; novemberben de Meer b. parancsára a színházi összeesküvés miatt 4 gyanus ember; ugyanannak parancsára a szerencsétlen Sanjust kapitány; hasonlólag novemberben Valenciában 2 tisz; hasonlólag Logronyoban a két Zurbano, ennek sógora és még öten; Ansoiban Breton tábornok parancsára 3; ismét ennek parancsára Ansoiban és Echoban 12 ember; ugyanitt dec. 13kán 3 ember. Summa summarum 214 ember.

FRANCZIAORSZÁG. Villemain ur, a közoktatás minisztere, megtébolyodott. Mintegy 10 év óta boldog családi életet élt fiatal és nagymiveltsgu nevelés és három gyermekével. A nő és legkedvesebb gyermeke nemrég meghalt, a hátramaradt árvák egyike pedig gyógyíthatlan örült. Ehez járult az oktatási törvény, a farsztó munka, ingerült vitaközlások, a jövő tanácskozási küzdelmekre készülés — mindezen benyomások erőt vettek elméjén. Már ez előtt hat hónappal némi zavart s összenemfűgést vettek észre Villemain ur, különben igen elmés társalgásában, néha pedig gyermekes félénkséget, mely leginkább abban jelentkezett, hogy semmi ellenvetést nem tört. Végre mult karácson napján bizonyos rendkívüli magaviselete vala feltűnő. Dec. 29kén azon rögeszme szállotta meg, hogy a jezsuitákkal oly súlyos porbo legyen bonyolódva, mely életébe kerülend. 31kén orvosok hivaltván, kinyilatkoztaták, hogy elméje alkalmasint örökre megzavarodott. — Utódjaul Nontalivet, Salvandy és Rossi urak említtetnek; az utóbbi legtöbb valószínűséggel bír. Mondják, hogy a király Guizot ur elvesztett népszerűségének tulajdonítja a trónbeszéd hideg fogadtatását. — A követkamarában dec. 30kán Debelleye, conservatív jelölt, csak 4 szavazati többséggel nyerte el a kamara negyedik alelnökségét Billault ellenzéki jelölt elől, jóllehet a tagok nagy számmal (340) voltak jelen. Az ellenzéki lapok ezt győzedelmként hirdetik, mert a miniszterek szavazatai, mondják, levonandók. Titkárokul egytől egyig a tavallik választáltak.

NAGYBRITANNIA. Miután O' Connell a hagyományacta elleni izgatásában vallott kudarczát kinyilatkozatá, boszusan Derrynane-Abbey jórágára vonult, a karácsoni ünnepekre; míg vissza nem tért Dublinba, a repealizsalom is félbenszakad. — Dec. 31. Limerick irlandi városban botrányos jelenet történt. A Dublinban meghalálozott limericki gróf holt teste nagy díszszel vitetett a város főgyűzának sirboltjába. A városban nagyszámú kandi nép csödlült össze a vidékről. Egy hidon egyszerre nagy tolongás lön, a vidékiek nagy zajjal támadák meg a gyászmenetet, akoporsót a Shanonba dobni készülvén, mit csak gyalog és lovas katonaság gátolhatott meg. A megtámadók a katonákat gúnyolva szaladtak szét, nem a nélkül hogy előbb némely előkelő urakon, névszerint Spring-Rice néhai whig miniszteren, méltatlankodnának, kit is egy pálnka-csapszékbe szorítottak. Miért? mert O' Connell főképe ő ellene szokta szórni mérges nyilait. Maga a limericki gróf egyike volt hajdan az ír parlament legbuzgóbb tagjainak az unio eltörlése körül.

A hírlapok hosszasan boncolgatják a francia trónbeszédet, mely boncolás többnyire arra megy ki, hogy főleg béke idején az alkotm. kormányok illy munkálatit nem kell sokba venni, melyek ugy is ezen elv szerint készítték többnyire: néhány általános szólásmódban mennél kevesebbet mondani; azonban a francziák nyughatatlansága mellett illy semmit mondó mesternü elkészítése még bajosabb mint Angliában.

SCHWEICZ. Luzern, dec. 27. A cantoni hivatalos hírlapban végre a nagy tanács jan. 3-ára hivatik össze. Ugyano lap 54 személyt idéz meg, kik távol lévén, az összeesküvés gyanujában vannak. E megidézettek névjegyzéke mutatja, mikép a pártütésben a nép színe készült részt venni. Van köztök 15 katonatiszt, 5 szószóló, 3 orvos, 10 tiszviselő, kettő a nagy tanács tagja. A jegyzék azonban koránsem tökéletes, mert sokkal többen bujdosnak el; az elfogottak is hasonló osztálybeliek.

Egyesületi közlések.

Magyar gyáralapító részvénytársaság. Magyarországon Gyáralapító közkereseti Részvénytársaság keletkezvén, mellynek czéja: 1) ipar vállalatokhoz részvénytársul járulni; 2) iparúzóknak részletes törlesztésre segélyköszönt adni; 3) ön erejével gyárokat állítani. — Ezen működések végrehajtására. 1200—3000 p. ftnyi évi díj mellett egy ideiglenes igazgatót kíván választani. kinek főleg kötelessége leendő egy. vagy más vállalatba ereszkedés indítványozása, iparüzleti folyamodványok iránti elővizsgálat, az ajánlott tervek véleményezése, s a választmány által elfogadott vállalatok feletli végrehajtása. — Melly feltételek oly czélból tételnek közhírré, hogy az említett hivatalra vállalkozni kívánók ebeli nyilatkozataikat folyó évi majus 15-ö napjáig alulírtához (Pesten, Szarka-utca h. Forray-ház) küldjék be. — Költ az igazgató választmány ülésebeli jan. 5. 1845. Kuthy Lajos m. k., jegyző.

Magyar gyáralapító részvénytársaság. Miután a magyar gyáralapító részvénytársaság a honi műipar elősegelésére

olgy feltétellel alakult, hogy ezen cseljät a) iparvállalatokhoz...

Magyar nemzeti muzeum tárgyában.

Mult 1844. év július 11-én magyar nemz. muzeumunknak...

hogy ezek egy része csonkan, gyakran czimlap és rajzok nélkül...

Pestini. 10) Ince Ferenc „A magnus elmelete. Kolozsvart 1844.”...

G. D. Dessewffy Emil vezérlele mellett szerkesztő Szevény József.

(Szerkesztőségi szállás mintája Horváthból 1. em. 450 sz. a.)

HIVATALOS TUDÓSÍTÁSOK.

Árvesőkentés. (4, 3)

A' nméltu magyar kir. udvari kincstár rendelkezéséből ezennel közhírré tétetik...

Árverési hirdetés. (2, 3)

A' nmélt. magyar kir. kincstár rendelkezéséből közhírré tétetik...

Kötelezvény-megsemmisítés. (2, 3)

42598. Torontál vármegye Nagy-Beeskerek mezőváros tanácsának...

Munk Sándor elleni csödpér. (2, 3)

42929. Komárom vármegye törvényszékének jelentése szerint...

Kötelezvény-megsemmisítés. (3, 3)

38959. Selmec város tanácsa Eichler Jakab helybeli polgár által...

Salamon Leni néhai Dajcs izrael özvegye elleni csödpér. (1, 3)

42912. Heves vármegye törvényszékének jelentése következtében...

Vendelin András és neje Rosina elleni csödpér. (1, 3)

42931. Pozsony városa tanácsának felírása szerint helybeli szőlőművelő...

Váltótörvényszéki idézés. (1, 3)

Ibrányi Ferenc, kinek jelenlegi hol tartózkodása nem tudatik...

Sorsjegy-megsemmisítés. (2, 3)

44199. Pest városa tanácsa Kern nagykereskedő testvérek...

Krenzer Ferenc elleni csödpér. (2, 3)

42943. Zala vármegye jelentése szerint Kanisa mezőváros tanácsa...

Somogyi Ferdinand elleni csödpér. (2, 3)

42930. Komárom vármegye törvényszékének jelentése szerint...

Felszólítás a' kötelezvény mostani birtokosának. (3, 3)

41361. Szabadka városa tanácsa jelentvén, hogy 1810-dik évi...

Havranek János és Borbála elleni csödpér. (3, 3)

42204. Pest városa tanácsának felírása szerint eladósult Havranek...

Kötelezvény-megsemmisítés. (1, 3)

43890. Kassa városa tanácsa egy 1825-dik évi augusztus 4-én...

Kötelezvény-megsemmisítés. (3, 3)

34075. Kassa sz. kir. városa tanácsa, Rózenberg József és neje...

Hirdetés. (1, 3)

A' temesi k. kincst. igazgatóság részéről nyilvános tudomásul tétetik...

Pestl czukorgyár-egyesület. (2, 2)

A' pesti czukorgyár osztályzó-mesteri hivatala — 600 p. ftuyi évdi, szabad lakás, tűzifa...

Házak-eladása. (2, 3)

Néhai Varianti-Schwarz Teréz asszony elhunytával az illető örökösök...

Megjelent és kapható: Landerer és Heckenastnál 1843/4-diki országgyűlési eredeti törvényczikkelyek...

Pest városi telekbiro hivatalba, a' tisztelt vevők hivatalosak. Pesten, januar 2-án 1845. (391) Haszonbérlet. (1, 3) Tek. Vadassi idősb Jankovich Miklós urnak...

Vertical text on the right edge of the page, partially cut off.